

Recension av Mary Fulbrook: *Tysklands historia*. Historiska media 1998. 256 sidor.

Av Roddy Nilsson, fil.dr i historia

[Länk till presentation av Roddy Nilsson](#)

Den kan med en inte alltför stor överdrift sägas att i Tyskland är alla samtidsfrågor historiska. Landets ödesmättade förflutna är ständigt närvarande inte bara när det gäller andra världskriget och folkmordet på judarna och andra grupper utan också när det gäller EU, Balkan, demokratidiskussionen och flykting- och invandringsfrågor. Den politiska utvecklingen under 1980- och 1990-talen har snarast förstärkt detta specifikt tyska dilemma som kan ses som en närmast desperat längtan efter normalitet - efter att bli ett land som alla andra - och en djup och outplånlig medvetenhet om det omöjliga i att frigöra sig från den egna historien.

Efter kalla krigets slut och EU:s utvidgning har Tyskland återigen hamnat i Europas mitt och därmed blivit det nav kring vilket mycket av kontinentens politik och ekonomi rör sig. Kring detta lands mångfasetterade och paradoxala historia har den engelska historikern Mary Fulbrook skrivit en ytterst läsvärd bok. Fulbrook är framför allt specialist på modern historia, vilket i viss mån avspeglas i boken. De äldre epokerna behandlas mindre utförligt medan skildringen blir fylligare ju närmare vår egen tid berättelsen kommer.

Framställningen är dock på det hela taget väl balanserad och välskriven, om än bitvis väl detaljrik. Även om det är de politiska skeendena som dominerar så försöker Fulbrook hela tiden också spegla den ekonomiska, sociala och kulturella utvecklingen. Att på drygt 200 sidor skildra ett lands historia kräver, förutom stora kunskaper och beläsenhet, också pedagogisk förmåga. Utan tvekan uppfyller Fulbrook dessa krav varför boken är en utmärkt källa för den som vill lära sig mera om tysk historia.

Att tala om Tysklands historia från medeltid och fram till idag är givetvis en konstruktion. "Tyskland" utgjorde från medeltiden och fram till 1806 ett löst sammanhållet konglomerat av arvriken, hertigdömen, småstater och fria städer vars officiella namn var "Det heliga romerska riket av tysk nation". När det moderna Tyskland bildades 1871 lämnades eller hamnade stora tyskspråkiga områden utanför, framför allt Österrike. Det delvis tysktalande Schweiz hade redan flera hundra år tidigare kulturellt och politiskt avlägsnat sig från det tyska riket. Det nya Tyskland kom att innefatta en del språkliga minoriteter. Senare kom som bekant de båda världskrigen att medföra stora förändringar av landets gränser, framför allt en förskjutning i västlig riktning.

Dagens Tyskland är ett land med stora regionala variationer vars särdrag har djupa historiska rötter. Konstitutionellt avspeglas skillnaderna i att landet är en förbundsstat med 16 delstater med olikartad politisk, kulturell, religiös och ekonomisk struktur. Den kanske tydligaste skillnaden har länge varit den mellan det protestantiska mera industrialiserade liberalare norr och det katolska mera agrart och konservativt präglade söder. Efter återföreningen 1990 har ett nytt spänningsförhållande, inte minst ekonomiskt, vuxit fram mellan det rikare före detta Västtyskland och det mindre utvecklade före detta Östtyskland. Fulbrook avslutar dock sin berättelse 1990 varför denna problematik av naturliga skäl inte behandlas.

De väldiga omvälvningar som skett i och kring Tyskland under 1900-talet - och som på ett så ödesdigert sätt påverkat hela Europa och stora delar av övriga världen - kan inte förstås utan ett längre historiskt perspektiv. Ofta brukar landets geopolitiska läge mitt på den

europiska kontinenten anges som huvudorsaken till dess brokiga historia. Fulbrook menar emellertid att detta är en alltför reduktionistisk syn. I ett längre perspektiv ser hon att den bristande överensstämmelsen mellan den habsburgska kejsarmaktens intressen och dess resurser skapade politiska förhållanden som var mycket ogynnsamma för framväxten av stabilitet och enighet. Samtidigt menar hon att de som betraktat Tysklands enande under 1800-talet och dess fortsatta historia som en särväg, en *Sonderweg*, har fallit offer för felaktiga föreställningar om att det finns en normal utvecklingslinje för hur nationer bildas och ser ut. Denna syn är både teleologisk och deterministisk och glömmer att nationalstaten är ett relativt nytt och kortvarigt fenomen i historien. Hade det inte varit för att det på andra håll i Europa vuxit fram ekonomiskt och politiskt konkurrenskraftiga nationalstater, kunde det äldre tyska mönstret med en samexistens av en mängd mindre, svagare enheter inom en övergripande struktur förblivit livskraftigt. Med tanke på att en möjlig utveckling inom EU går mot en regionalt baserad sammanslutning av stater i form av en federation, kommer kanske framtidens historiker rent av att betrakta nationalstaternas epok som en parentes. Att också denna syn lider av samma anakronistiska och deterministiska svagheter är en annan sak.

© [Roddy Nilsson](#)